

Pilsonisko procesu izpratne labās prakses skolās

Ireta Čekse,

Latvijas Universitāte,

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte,

Izglītības pētniecības institūts

e-pasts: ireta.cekse@lu.lv

Konference “Es piederu Latvijai”

2012. gada 6. jūnijs, Rīga

Prezentācijas saturs

- ❑ Starptautiskais pilsoniskās izglītības pētījums – ICCS 2009;
- ❑ Baltijas valstu ICCS 2009 pētījuma rezultātu salīdzinājums skolēnu testā un aptaujā;
- ❑ Fokusgrupu diskusiju pētījums pēc sasniegumiem labākajās ICCS 2009 pētījuma skolās Latvijā: faktori, kas ietekmē pilsonisko izglītību, piemēri;
- ❑ Labās prakses skolas raksturīgākās iezīmes;
- ❑ Secinājumi un ierosinājumi.

Starptautiskais pilsoniskās izglītības pētījums

- ❑ International Civic and Citizenship education study ICCS 2009 - Starptautiskais pilsoniskās izglītības pētījums;
- ❑ Pētījuma veicēji Latvijā: Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Izglītības pētniecības institūts;
- ❑ Pētījuma veikšanas laiks 2007-2010;
- ❑ Datu savākšana - 2009. gadā;
- ❑ Pētījuma virsmērķis: izpētīt, cik lielā mērā pētījuma dalībvalstu jaunieši ir gatavi uzņemties dažādas pilsoniskās lomas.

Starptautiskais pilsoniskās izglītības pētījums: izlase un dalībnieki

ICCS 2009 pētījumā piedalījās 38 dalībvalstis (26 – Eiropas, 6 – Āzijas, 6 – Latīņamerikas valstis)

Pētījuma izlasi katrā dalībvalstī veidoja 160 skolas, ~3000 8. klašu skolēni; 2400 skolotāji, kas pasniedz 8. klasēm stundas

Izlases veidošanas slāņi Latvijā:

Urbanizācija (Rīga, lielās pilsētas, pilsētas, lauki);

Valoda (latviešu, krievu, latviešu/krievu);

Skolas tips (pamatskola, vidusskola, ģimnāzija).

Kopā ICCS 2009 pētījumā piedalījās 140 000 skolēni; 62 000 skolotāji; 5 300 skolas

Latvijā ICCS 2009 pētījumā piedalījās: 2 761 8. klašu skolēni, 2 077 skolotāji, 151 vispārizglītojošā dienas skola

Starptautiskais pilsoniskās izglītības pētījums: mērinstrumenti

- ❑ Skolas aptauja – 23 jautājumu grupas (~ 30 min.)
- ❑ Skolotāja aptauja – 29 jautājumu grupas (~ 30 min.)
- ❑ Eiropas modulis, ko veido skolēniem paredzēts tests un aptauja
- ❑ Skolēna aptauja – 29 jautājumu grupas (40 min.)
- ❑ Skolēna tests (45 min.)
  - 80 jautājumi, sadalīti 7 klasteros
  - 7 testa varianti, katrā iekļauti trīs klasteri
  - rezultāti ranžēti trīs (+1) kompetences līmeņos:
    - 3. līmenis, 563 punkti un vairāk
    - 2. līmenis, 479 -562 punkti
    - 1. līmenis, 395-478 punkti
    - zem 1. līmeņa; 394 punkti un mazāk

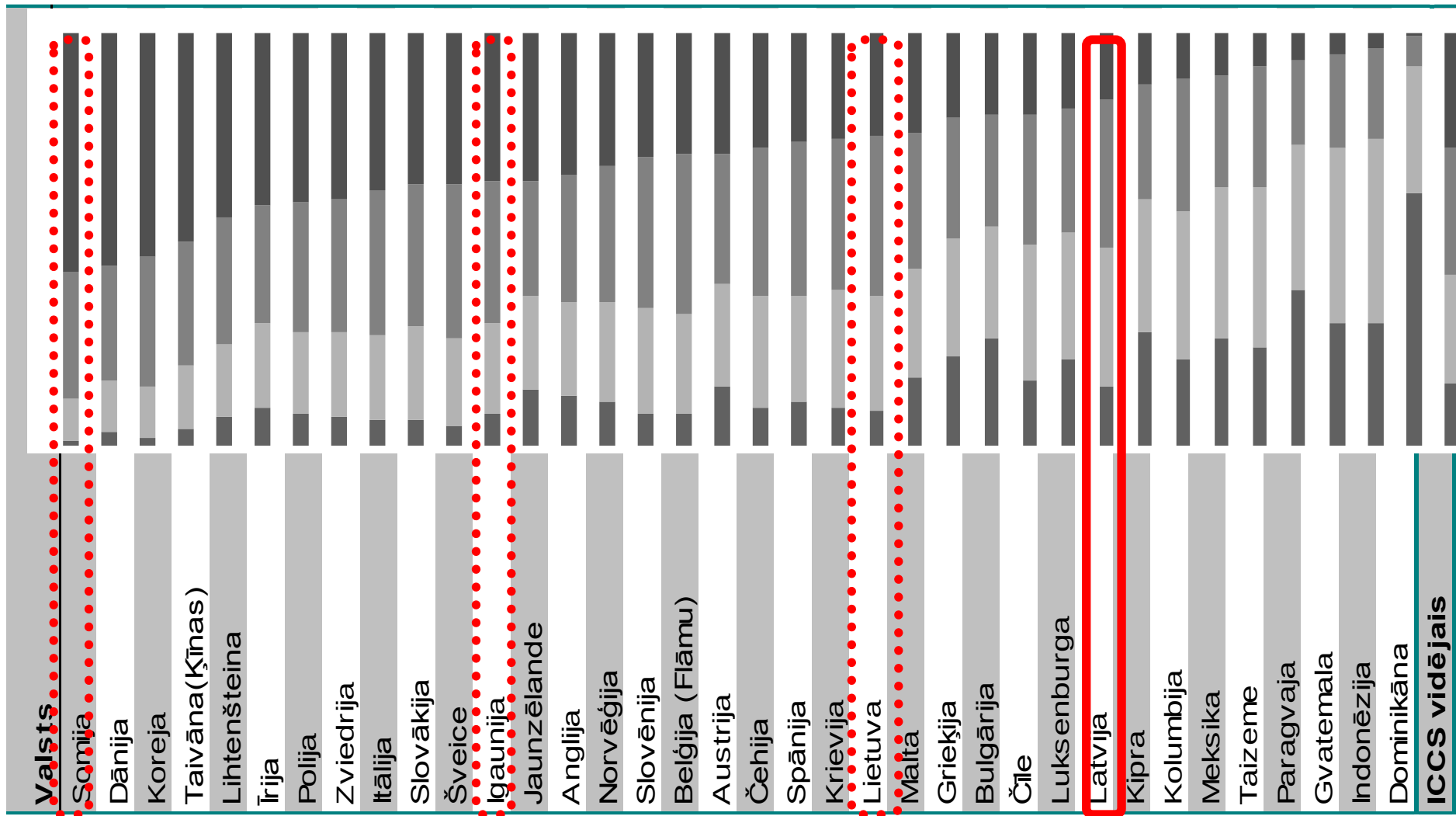
Situācija pilsoniskajā izglītībā Latvijā starptautiskajā salīdzinājumā

ICCS 2009 pētījuma dalībvalsts	Vidējais vecums	Vidējie sasniegumi (punkti, mean 500, s.e. 100)	s.e.	
Somija	14,7	576	(2,4)	▲
Dānija	14,9	576	(3,6)	▲
Koreja	14,7	565	(1,9)	▲
Taivāna (Kīna)	14,2	559	(2,4)	▲
Zviedrija	14,8	537	(3,1)	▲
Polija	14,9	536	(4,7)	▲
Īrija	14,3	534	(4,6)	▲
Šveice	14,7	531	(3,8)	▲
Lihtenšteina	14,8	531	(3,3)	▲
Itālija	13,8	531	(3,3)	▲
Slovākija	14,4	529	(4,5)	▲
Igaunija	15,0	525	(4,5)	▲
Anglija	14,0	519	(4,4)	▲
Jaunzēlande	14,0	517	(5,0)	▲
Slovēnija	13,7	516	(2,7)	▲
Norvēģija	13,7	515	(3,4)	▲
Beļģija (Flemish)	13,9	514	(4,7)	▲
Čehija	14,4	510	(2,4)	▲
Krievija	14,7	506	(3,8)	
Lietuva	14,7	505	(2,8)	
Spānija	14,1	505	(4,1)	
Austrija	14,4	503	(4,0)	
Malta	13,9	490	(4,5)	▼
Čīle	14,2	483	(3,5)	▼
Latvija	14,8	482	(4,0)	▼
Grieķija	13,7	476	(4,4)	▼
Luksemburga	14,6	473	(2,2)	▼
Bulgārija	14,7	466	(5,0)	▼
Kolumbija	14,4	462	(2,9)	▼
Kipra	13,9	453	(2,4)	▼
Meksika	14,1	452	(2,8)	▼
Taizeme	14,4	452	(3,7)	▼
Gvatemala	15,5	435	(3,8)	▼
Indonēzija	14,3	433	(3,4)	▼
Paragvaja	14,9	424	(3,4)	▼
Dominikāna	14,8	380	(2,4)	▼

Situācija pilsoniskajā izglītībā Latvijā starptautiskajā salīdzinājumā

ICCS 2009 pētījuma dalībvalsts	Vidējais vecums	Vidējie sasniegumi (punkti, mean 500, s.e. 100)	s.e.	
Somija	14,7	576	(2,4)	▲
Dānija	14,9	576	(3,6)	▲
Koreja	14,7	565	(1,9)	▲
Taivāna (Kīna)	14,2	559	(2,4)	▲
Zviedrija	14,8	537	(3,1)	▲
Polija	14,9	536	(4,7)	▲
Īrija	14,3	534	(4,6)	▲
Šveice	14,7	531	(3,8)	▲
Lihtenšteina	14,8	531	(3,3)	▲
Itālija	13,8	531	(3,3)	▲
Slovākija	14,4	529	(4,5)	▲
Igaunija	15,0	525	(4,5)	▲
Anglija	14,0	519	(4,4)	▲
Jaunzēlande	14,0	517	(5,0)	▲
Slovēnija	13,7	516	(2,7)	▲
Norvēģija	13,7	515	(3,4)	▲
Beļģija (Flemish)	13,9	514	(4,7)	▲
Čehija	14,4	510	(2,4)	▲
Krievija	14,7	506	(3,8)	
Lietuva	14,7	505	(2,8)	
Spānija	14,1	505	(4,1)	
Austrija	14,4	503	(4,0)	
Malta	13,9	490	(4,5)	▼
Čīle	14,2	483	(3,5)	▼
Latvija	14,8	482	(4,0)	▼
Griekija	13,7	476	(4,4)	▼

IEA ICCS 2009 pētījuma dalībvalstu skolēnu rezultātu sadalījums pa pilsoniskās izglītības kompetences līmeņiem

Skolotāju uzskats par svarīgiem pilsoniskās izglītības mērķiem skolā (ICCS 2009; %)

	Prasme diskutēt un izteikt savu viedokli		Politiskie un sabiedriskie jautājumi			Tolerance
	Veicināt kritisko un patstāvīgo domāšanu	Veicināt prasmi aizstāvēt savu viedokli	Sagatavot aktīvai politiskai līdzdalībai	Veicināt zināšanu apguvi par pilsoņu tiesībām un pienākumiem	Sekmēt zināšanas par sociālām, politiskām un pilsoniskām institūcijām	Atbalstīt efektīvu stratēģiju cīņā pret rasismu un ksenofobiju
Igaunija	66 (1,3)	23 (1,2)	7 (0,8)	71 (1,3)	46 (1,6)	1 (0,3)
Lietuva	57 (1,4)	25 (1,2)	2 (0,4)	54 (1,4)	17 (1,1)	2 (0,5)
Latvija	61 (1,3)	38 (1,7)	13 (1,5)	52 (1,7)	27 (2,0)	1 (0,3)
Vidēji ICCS	52 (0,3)	20 (0,3)	7 (0,2)	60 (0,3)	33 (0,4)	10 (0,3)

( ) standartklūda dota iekavās

Skolēnu pilsoniskie uzskati un aktivitātes (ICCS 2009; %)

	Prasme diskutēt un izteikt savu viedokli		Politiskie un sabiedriskie jautājumi				Tolerance
	Skolēni, kas uzskata, ka diskusijās klasē var brīvi izteikt savu viedokli	Skolēni, kuri aktīvi piedalījušies diskusijās skolā	Kandidējis klases vai skolas padomes vēlēšanās	Skolēni, kuri plāno nākotnē piedalīties politiskās aktivitātēs	Skolēni, kas pārliecinoši pauž atbalstu vienai konkrētai partijai	Skolēni, kuri ir piedalījušies jaunatnes partiju un organizāciju aktivitātēs	Imigrantiem ir jābūt tādām pašām tiesībām, kā ikvienam šajā valstī
Igaunija	50 (0,3)	36 (1,2) ▽	32 (1,5) ▼	48 (0,2) ▽	10 (0,8)	9 (0,8) ▽	83 (1,0)
Lietuva	50 (0,3)	23 (0,9) ▼	49 (2,5) △	49 (0,2) ▽	4 (0,3)	11 (0,6)	85 (0,6)
Latvija	51 (0,3)	55 (1,6) ▲	39 (1,6)	51 (0,2) △	5 (0,6)	9 (0,8) ▽	70 (0,9)
Vidēji ICCS	50 (0,0)	44 (0,2)	42 (0,2)	50 (0,0)	14 (0,1)	10 (0,1)	-

▲ Vairāk kā 10 procentpunkti virs ICCS vidējā

▼ Vairāk kā 10 procentpunkti zem ICCS vidējā

△ Statistiski nozīmīgi virs ICCS vidējā

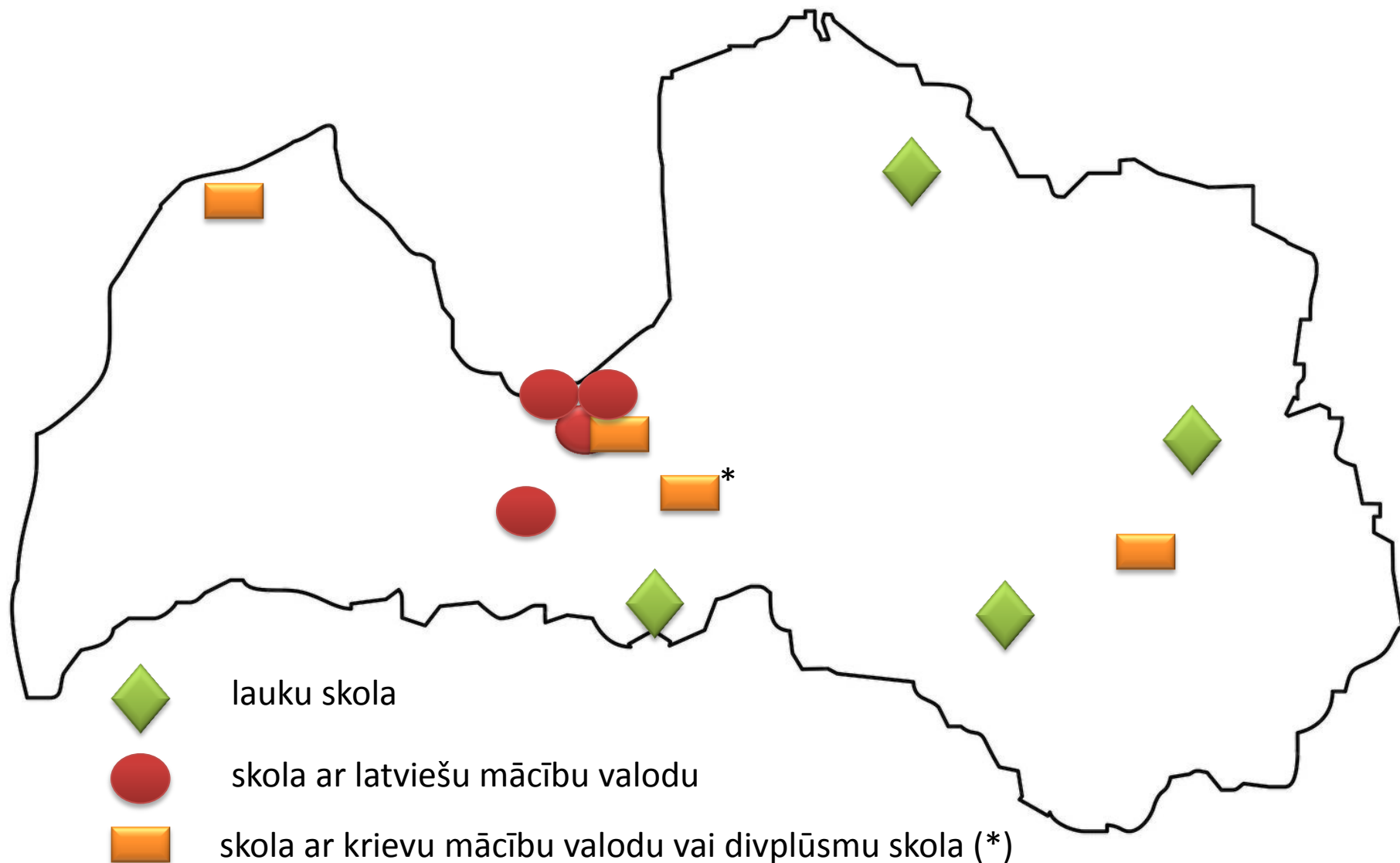
▽ Statistiski nozīmīgi zem ICCS vidējā

( ) Standartklūda dota iekavās

Fokusgrupu diskusiju pētījums skolā (2012)

- ☐ Izraudzītas 4 no 10 labākos rezultātus ICCS 2009 pētījuma testā sasniegušajā,
  - ☐ lauku skolām,
  - ☐ skolām ar krievu mācību valodu (1 no tām divplūsmu skola),
  - ☐ skolām ar latviešu mācību valodu.
- ☐ Kopā:
  - ☐ 12 skolas,
  - ☐ 24 fokusgrupu diskusijas (12 skolotāju un 12 skolēnu),
  - ☐ 225 respondenti (98 skolotāji, 127 skolēni)
- ☐ Vienas fokusgrupas lielums 6-13 dalībnieki
- ☐ Fokusgrupu diskusijas garums 30-90 minūtes

- ☐ Skolēnu izlase: 7. - 12. klašu skolēni, kas ir aktīvi skolas un ārpuskolas dzīvē
- ☐ Skolotāju grupu izlase: skolotāji, kuru priekšmeta saturā ir pilsoniskās izglītības jomas jautājumi.
- ☐ Pētījums veikts 2012. gada aprīlī

Fokusgrupu diskusiju pētījuma (2012) dalībaskolu ģeogrāfiskais novietojums

Skolotāju un skolēnu fokusgrupu diskusiju galvenie rezultāti.

Faktori, kas ietekmē pilsoniskās izglītības ieguvu

- ☐ **vecāki** kā pamats pilsoniskās kompetences veidošanā;
- ☐ **mediji**;
- ☐ **skolas vide** - sniedz iespēju praktizēties pilsoniskajās aktivitātes:
  - ☐ **skolotājs** - pilsonisko zināšanu sniedzējs un attieksmes veidotājs;
  - ☐ **skolas līmeņa pilsoniskās aktivitātes** (Skolēnu pašpārvalde, avīze, klases vecākā pienākumi, sabiedriskās aktivitātes, interešu izglītība);
  - ☐ **skolotāja kompetence** sava priekšmeta saturu sasaistīt ar pilsoniskās izglītības saturu;
  - ☐ **mācību saturs**, pielietotās mācību metodes;
  - ☐ **tradīcijas**;
  - ☐ **skolas sadarbības partneri** – iespēja paplašināt skolēnu un skolotāju zināšanas un prasmes, veidot attieksmes;
- ☐ **piederības apziņa** un definēta **identitāte**;
- ☐ **ģeogrāfiskais novietojums** (un **vietējās sabiedrības vide**);
- ☐ **sociālekonomiskais** un **politiskais faktors**.

“(..) pamats jau viss ir no ģimenes, kādā kustībā viņi iesaistīsies un kur viņi ies lāpu gājienā un ko viņi runās par Latviju, un ko viņi rakstīs sacerējumā. (..) Ģimene patiesi ir saskaršanās punkts un gan no vecāku intelekta, domāšanas, vispār pasaules uztveres ir atkarīgs, kāds tas bērns vispār ienāk skolā un ...vidusskolā jau mēs faktiski vai 7. klasē šeit saņemam pietiekami gatavus jau „produktus”, kurus ir ļoti grūti mainīt un ārkārtīgi daudz jāstrādā, lai vispār ...ja viņam ir kādas kļūdas.”

skolotājs no ģimnāzijas ar latviešu mācību valodu, darba stāžs 38 gadi, klases audzinātājs, latviešu valodas un literatūras skolotājs

.....
ģimene, skola, attieksmes un uzskatu veidošanās,
tradīcijas

“18. novembrī mēs ar ģimeni braucam uz Rīgu - uz salūtu, uz parādi. 9. maijā - uz Uzvaras pieminekli Rīgā. Ir tā, ka 18. novembrī braucam vairāk tā... nu kā prieks, nezinu, kā to pastāstīt, bet 9. maijā ar cieņu pret tiem vecākajiem cilvēkiem.”

skolēns no divplūsmu pamatskolas, 14 gadi, 7. klase, ārpusstundu aktivitāšu nav

“Es domāju, ka tradīcijas, valsts svētku svinēšanu un piederības apziņu ieaudzina ģimenē. Ir tādas ģimenes, kas iekopj tradīcijas un dzīvo ar tām. Es nezinu, vai mūsdienu jaunieši varētu pats izdomāt un viņš pats zinātu, kas ir bijis un kas ar mums notiks, kāds vispār viedoklis par to.”

skolēns no ģimnāzija ar latviešu mācību valodu, 14 gadi, 8. kase, darbojas Skolēnu pašpārvaldē

“Nē, tas nav tā, ka jādara, jo piespiež kāds... es nezinu... vienkārši ģimenē, kad ir tie valsts svētki, ir tā sajūta un pašai gribas ar ģimeni kopā pavadīt laiku.”

skolēns no lauku vidusskolas ar latviešu mācību valodu, 19 gadi, 12. klase, darbojas skolēnu pašpārvaldē

.....

**tradīcijas ģimenē, attieksme,
piederības apziņa, duāla identitātes apziņa**

informācijas telpas

- ❑ **Prese:** reģionālā prese, pusaudžu žurnāli (*Sīrups*), dzeltenā prese (*Privātā dzīve, Kas jauns*), mazāk pieminētie *Ilustrētā zinātne, Diena, Astes, Ir, Lauku avīze*. Starp skolēniem ar krievu mācību valodu nosauktas arī avīzes *Vesti Segodnja* un *Telegraf*.
- ❑ **Televīzija:** *LNT, TV3, TV6, 1 Baltijas Kanāls*, atsevišķos gadījumos *BBC, Discovery, Animal Planet*
TV pārraides: *Bez Tabu, Tautas balss, Degpunkts* atsevišķos gadījumos - ziņas, lielākoties *LNT, TV3*, mazāk *Panorāma*, seriāli
- ❑ **Interneta portāli:** *TVnet.lv* (krievu, latviešu val.), *Apollo.lv, Delfi.lv*, reģionālie Interneta portāli, atsevišķos gadījumos *Ir.lv* un *Diena.lv*.
- ❑ **Sociālie tīkli:** *Twitter.com*

„Vispār presei var uzticēties, ja lasi lielus apjomus, [kas ir] no dažādiem skatupunktiem, jo, piemēram, ja lasi visu laiku vienu avīzi, ja klausies vienu raidījumu, tad protams, tevi iespaidos. Bet ja tu, piemēram, arī kaut ko citu palasi vai paklausies, tad uzreiz tā kā... visaptverošu skatu dod un tu saproti, ka orientējies visā. Tev nav tikai viens skats, kurā no viena punkta var visu redzēt.”

skolēns no ģimnāzijas ar latviešu mācību valodu, 16 gadi, 10 klase, ārpusstundu aktivitāšu nav

Lasu gan krieviski, gan latviski, kā gadās. Dažreiz jau tā ir, ka ir sajūta, ka viedokļi atšķiras, tad pārbaudu gan latviešu valodā, gan krievu valodā. Dažreiz viedokļi atšķiras, citreiz tikai citādāk pārfrāzēts.

skolēns no vidusskolas ar krievu mācību valodu, 15 gadi, 9. klase

“Angļu valodā, ļoti ātri „lasās”, salīdzinoši ar krievu valodu. Es viennozīmīgi, ja vēlos uzzināt informāciju, tad to, protams, labāk lasu angļu valodā.”

skolēns no ģimnāzijas ar latviešu mācību valodu, 18 gadi, 12. klase

“Man šķiet, ka mūsdienās arī ļoti labi visus ziņu portālus vai aizstāt arī sociālie tīkli”

skolēns no lauku vidusskolas ar latviešu mācību valodu, 17 gadi, 10. klase, darbojas skolas pašpārvaldē

mediji dažādās valodās, informācijas telpas

Pirmkārt, es izjūtu piederību savai ģimenei, protams, draugiem. Otrkārt, esmu piederīgs savai skolai. Treškārt, esmu piederīgs Latvijas valstij, likumiem.

skolēns no ģimnāzijas ar krievu mācību valodu, 18 gadi, 11. klase, darbojas skolēnu pašpārvaldē

*(..) es izjūtu piederību savai ģimenei. **Es esmu krieviete, bet es piederu Latvijas valstij un es pieņemu abas kultūras, abas vēstures, jo krievu ir mana tautība, bet es piedzimu Latvijā un tāpēc man arī tas ir svarīgi.***

Skolniece no ģimnāzijas ar krievu mācību valodu, 17 gadi, 11. klase, klases vecākā, darbojas skolēnu pašpārvaldē

„(..) ne tikai 18. novembri un visus, gan Lāčplēša dienu, gan arī tautas svētkus. Visas tradīcijas tiek koptas un bērni ir ļoti atsaucīgi un tas, protams, arī audzina viņu kā pilsoni, cenšas piederīgs šai zemei „jo tā ir mana zeme, šeit dzīvoju, es runāju latviešu valodā”

Skolotājs, strādā vidusskolā ar krievu mācību valodu, darba stāžs 31 gads, metodiskās apvienības vadītājs

.....
mazākumtuatību skolu skolēnu piederības apziņa

*„Es domāju, ka visa ...nu, teiksim, ka problēma un..arī visas attiecības ar krievu tautības cilvēkiem un valodas jautājums un tas viss, **tur pamatā ir tikai viena problēma – cilvēka personīgā ieinteresētība iekļauties sabiedrībā.**”*

skolotājs no ģimnāzijas ar latviešu mācību valodu, darba stāžs 5 gadi, klases audzinātājs

*„ ... **pie mums nav [imigrantu] ...nu, ja godīgi teikt, ir toleranta attieksme. Ja viņam [imigrantam] ir pozitīva attieksme pret mūsu valsti, ja viņš gatavs pieņemt valodu, tradīcijas un visu pārējo (..) man ir pozitīva, toleranta attieksme, pret mazākuma tautībām”***

skolotājs no lauku vidusskolas ar latviešu mācību valodu, darba stāžs 20 gadi, pasniedz kultorloģiju, vizuālo mākslu, sociālās zinības

*„Vispirms jau, **vislabāk būtu, ja nebūtu mums tādu imigrantu, vispār nebūtu vajadzības pēc tādiem cilvēkiem. Valstij vajag padomāt arī par mūsu cilvēkiem, lai tie neaizbrauktu, bet nu.. (pauze)”***

skolotājs no lauku pamatskolas ar latviešu mācību valodu, darba stāžs 20 gadi, pasniedz latviešu valodu un literatūru

imigranti, etniskās grupas, tolerance un neiecietība

„(...) Es domāju, ka galvenais nedalīt – mēs un viņi. Mēs visi esam.. vai nu, ja tie būs, piemēram, tas būs mūsu kāds kolēģis, tātad tas ir viens no mums, neskatoties.. Tas ir apmēram tāpat, ja mēs šķirotu kolēģus – tievie, resnie vai pēc kaut kādām citām ārējām pazīmēm. Kāpēc tad ienāk prātā šķirot arī pēc nacionalitātes? Cilvēks dara to pašu darbu, tad viņš arī ir mūsu kolēģis. ”

Skolotājs no divplūsmu pamatskolas, darba stāžs 22 gadi, klases audzinātājs

„Tas patiešām ir tā ...nu, tā neatkarības diena, nu tie ir svētki, kuri apvieno visus Latvijas iedzīvotājus, nav ...neiet runa par to tur, krievvalodīgajiem, mazākumtautību skolām vai Latvijas, tā ir valsts un tie ir valsts svētki visiem.”

Skolotājs no ģimnāzijas ar krievu mācību valodu, darba stāžs 20 gadi, direktora vietnieks audzināšanas darbā

.....
tolerance, etniskās grupas, saliedētība

*„Jo vairāk es viņu pasniedzu, jo vairāk **es saprotu, cik lielum ieguldījumam ir jābūt no pedagoga, lai skolēns iegūtu to maksimālo, ko viņš varētu.** Protams, ja es otro gadu strādātu un mācītu, tad tas ir citādi, bet vai tāpēc, ja mēs tagad teiksim, ka tas ir ļoti sadrumstaloti, vai, savukārt ir ļoti vispārināts (..) ja mēs uz to ejam, tad ir jābūt kaut kādai, varbūt īpašai skolotāju sagatavošanai, nu, kas parāda šo daudzveidīgo pieeju”*

Skolotājs, strādā ģimnāzijā ar latviešu mācību valodu, darba stāžs 20 gads, pasniedz sociālās zinības, mājturību

*“Tomēr **pozitīvāka bija tā lieta, kad bija sadalīts pa blokiem.** Bija ekonomika, bija politika, bija veselība atsevišķi. Tagad ir ļoti saraustīti un patiesībā ir diezgan grūti, jo kādas 3 stundas ir veselība, tad mēs 2 stundas par politiku parunājam, tad vēl kaut ko.”*

Skolotājs, strādā pamatskolā ar latviešu mācību valodu, darba stāžs 16 gads, sociālo zinību skolotājs, direktora vietnieks mācību darbā

*„Es mācu sociālās zinības.... visi jautājumi iekļauti un faktiski, ja tu sekosi standartiem, grāmatām, neizlaidīsi nevienu tēmu un visu kārtīgi to ņemsi – pilnīgi pietiekoši.(..) **Es uzskatu, ka pietiekoši.**”*

Skolotāja, strādā vidusskolā ar latviešu mācību valodu, darba stāžs 31 gads, metodiskās apvienības vadītājs, sociālo zinību skolotājs

sociālo zinību mācību priekšmets

Sadarbība, sadarbības partneri

Lokālā sadarbība

- ☐ ar citām skolām, skolotājiem no citām skolām
- ☐ pašvaldības iestādēm
- ☐ privātuzņēmējiem
- ☐ absolventiem
- ☐ mazāk izteikta - vecākiem

Starptautiskā sadarbība

- ☐ dalība starptautiskos projektos
- ☐ apmaiņas programmas skolotājiem un skolēniem
- ☐ ar ģeogrāfiski tuvākajām robežvalstīm

Problēmas:

Pieredzes un laika trūkums, vājas svešvalodu prasmes.

Labās prakses skolas raksturīgākās iezīmes

- ☐ Kā viens no svarīgākajiem pilsoniskuma veidošanās faktoriem tieši un netieši tiek akcentēta ģimene un ģimenē ieaudzinātās vērtības un tradīcijas;
- ☐ Skolēniem un skolotājiem attīstīta prasme sintezēt un analizēt lietas un notikumus. Ir izpratne un savs viedoklis par pilsonību, nepilsoņiem, imigrantiem, multikulturālismu, integrāciju un globalizāciju
- ☐ Lokālie un starptautiskie sadarbības partneri, dalība dažādos projektos, apmaiņas skolēni un skolotāji, sadarbība ar absolventiem;
- ☐ Skolotāji ar lielu darba stāžu un pieredzi. Pašpietiekami skolotāji, kuri zina ko grib un zina kā to sasniegt;
- ☐ Skolēnu pašpārvaldes aktīva darbība (pasākumu un aktivitāšu organizēšana, skolas reklamēšana, absolventu piesaiste)

- ❑ Skolēni minimāli seko līdzī analītiskajiem un kultūras raidījumiem (piemēram, Nekā personīga, DeFacto, Jauna nedēļa, 100 g kultūras, Latvija var! u.tml.)

Tendence:

- Skolēni no skolām ar latviešu mācību valodu informāciju lielākoties meklē medijos, kas ziņo latviešu valodā (piem., LNT, TV3, TVNET.lv, apollo.lv, Delfi.lv, reģionālajā prese), un Rietumvalstu medijos (*BBC*).
  - Skolēni no skolām ar krievu mācību valodu pārsvarā izmanto krievu, latviešu un angļu valodā ziņojošos medijus.
- ❑ Patriotisma un pilsonības jēdzienu saplūšana, neatšķiršana
  - ❑ Lokāla domāšana, problēmjautājumi tiek saistīti ar vietējo sabiedrību. Trūkst analītisku salīdzinājumu valsts un starptautiskā mērogā.
  - ❑ Maz praktizēta lokālu un starptautisku sadarbības tīklu veidošana

- ❑ Padziļināti pētīt Baltijas jūras reģiona valstu pieredzi, īpašu uzmanību veltot Latvijas-Igaunijas salīdzinošajai analīzei:
  - ❑ kopīgās iezīmes;
  - ❑ atšķirīgās iezīmes.
- ❑ Turpināt starptautiskā pilsoniskās izglītības pētījuma ICCS 2016 realizāciju Latvijā
- ❑ Padziļināti pētīt mazo etnisko grupu skolas Latvijā (piemēram, igauņu, lietuviešu, poļu, ebreju, ukraiņu u.c.)
- ❑ Starppriekšmetu saiknes veidošana pilsoniskās izglītības attīstības kontekstā
- ❑ Atbalstīt skolu starptautiskās sadarbības veidošanu (projektu un valodu kursi, profesionālu projektu vadītāju piesaiste)

Paldies par atvēlēto laiku un uzmanību!

Pilsonisko procesu izpratne labās prakses skolās

Ireta Čekse,

Latvijas Universitāte,

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte,

Izglītības pētniecības institūts

e-pasts: ireta.cekse@lu.lv

Konference “Es piederu Latvijai”

2012. gada 6. jūnijs, Rīga